

Detence

Odpadl-li v průběhu detenčního řízení jeho předmět (např. proto, že umístěný byl v mezidobí propuštěn nebo dodatečně udělil souhlas se svou původně nedobrovolnou hospitalizací), soud prvního stupně i odvolací soud jsou povinny detenční řízení zastavit (za současného zrušení již případně vydaných rozhodnutí), aniž by tak (zákonem předvídaným způsobem) bylo formou autoritativního rozhodnutí soudu najisto postaveno, zda k převzetí a/nebo k dalšímu držení umístněného došlo v souladu se zákonem nebo naopak v rozporu s ním. V nastalé procesní situaci, kdy je detenční řízení zastaveno, je třeba vycházet z předpokladu, že nebylo-li soudem závazně vysloveno něco jiného, platí (ve vztahu k postupu orgánů veřejné moci i zdravotního ústavu), že k převzetí či dalšímu držení došlo na základě zákona a v jeho mezích. Zastavení detenčního řízení však nebrání tomu, aby umístněný na základě své vlastní procesní aktivity (popř. aktivity svého zástupce) dosáhl opětovného (do)projednání dané otázky, a tím i plného soudního přezkumu oprávněnosti jeho převzetí či dalšího držení ze strany zdravotního ústavu. Tímto specifickým procesním postupem je učiněno zadost i vnitrostátním a mezinárodním požadavkům na vysokou míru ochrany umístněného (včetně možnosti domoci se náhrady škody nebo nemajetkové újmy).

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky č.j. 24 Cdo 3538/2024-175 ze dne 26.2.2025)

Nejvyšší soud rozhodl ve věci umístněného M. D., zastoupeného opatrovníkem Mgr. V.D., advokátem se sídlem v B., za účasti zdravotního ústavu Psychiatrická nemocnice Brno, se sídlem v B., zastoupeného Mgr. I.H., advokátkou, se sídlem v B., a Městského státního zastupitelství v Brně, se sídlem v B., v řízení o vyslovení přípustnosti dalšího držení ve zdravotním ústavu, vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 123 L 54/2023, o dovolání zdravotního ústavu - Psychiatrické nemocnice Brno proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 24. 7. 2024, č. j. 77 Co 9/2024-127, tak, že dovolání se odmítá.

Z odůvodnění:

1. Městský soud v Brně (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 28. 5. 2024, č. j. 123 L 54/2023-113, vyslovil, že další držení umístněného M. D., ve zdravotním ústavu není přípustné (výrok I), že náklady řízení - znalečné v částce 12 100 Kč „hradí Česká republika“ (výrok II), náklady řízení - odměnu opatrovníka - advokáta Mgr. V.D., sídlem B. v částce 2 600 Kč „hradí Česká republika“ (výrok III) a že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (výrok IV). Učinil tak za situace, kdy umístěný byl proti své vůli hospitalizován ve zdravotním ústavu a v řízení o vyslovení přípustnosti převzetí a dalšího držení umístněného (tzv. detenční řízení) bylo naposledy rozhodováno usnesením soudu prvního stupně ze dne 28. 11. 2023, č. j. 123 L 54/2023-66, s tím, že další držení je možné nejdéle po dobu šesti měsíců od vyhlášení usnesení. Soud prvního stupně proto s odkazem na § 80 zákona č. [292/2012](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „z. ř. s.“) pokračoval v tzv. periodickém přezkumu oprávněnosti dalšího držení umístněného a na základě nově provedeného dokazování dospěl (s podrobnějším odůvodněním) k závěru, že zákonné důvody pro další držení umístněného ve zdravotnickém ústavu dány nejsou.

2. Krajský soud v Brně (dále jen „odvolací soud“) v záhlaví označeným rozhodnutím odvolání Městského státního zastupitelství (jež vstoupilo do řízení) jako nepřípustné odmítl (výrok I usnesení odvolacího soudu), k odvolání zdravotního ústavu rozsudek soudu prvního stupně v napadených

výrocích I a IV zrušil a v tomto rozsahu řízení zastavil (výrok II usnesení odvolacího soudu) a současně vyslovil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů (výrok III usnesení odvolacího soudu).

3. Odvolací soud vycházel z toho, že po vyhlášení napadeného rozsudku soudu prvního stupně ošetřující lékař umístěného písemně oznámil dne 28. 5. 2024 ve 14:19 hodin změnu „nedobrovolného vstupu na dobrovolný“. Na základě této skutečnosti odpadl podle odvolacího soudu důvod pro další vedení detenčního řízení, když zákonná úprava (srov. ustanovení § 16 a § 72 z. ř. s.) předpokládá v takovém případě zastavení řízení (resp. zastavení odvolacího řízení). Uvedený závěr vyplývá i z judikatury Nejvyššího soudu, kdy odvolací soud odkázal na usnesení ze dne 18. 2. 2015, sp. zn. 30 Cdo 3495/2014, podle něhož: „Udělí-li umístěný dodatečně písemný souhlas se svým umístěním do ústavu nebo bude-li z ústavu propuštěn, je na místě zastavení řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče ve smyslu ustanovení § 104 odst. 1 o. s. ř.“, obdobně na věc nahlížela i starší praxe reprezentovaná stanoviskem Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2009, sp. zn. Cpjn 29/2006. Odvolací soud doplnil, že „s přihlédnutím ke skutečnosti, že ve věci bylo rozhodnuto negativním výrokem, umístěný není osobou oprávněnou k podání odvolání proti negativnímu určujícímu výroku, neboť nikdo se nemůže odvolat ve svůj neprospěch. Z toho současně vyplývá, že odvolání v tomto případě nemůže úspěšně podat ani státní zastupitelství, které do tohoto řízení vstoupilo. Z ustanovení § 35 odst. 2 o. s. ř. podle odvolacího soudu plyne, že státní zastupitelství je oprávněno jen k takovým úkonům, které může vykonat účastník právního poměru. Proto postupem podle § 218 písm. b) o. s. ř. odvolací soud odvolání státního zastupitelství odmítl, neboť nebylo k podání odvolání subjektivně legitimováno. Následně odvolací soud za použití ustanovení § 219a odst. 1 písm. a) o. s. ř. „napadené výroky I a IV“ rozsudku soudu prvního stupně zrušil a podle ustanovení § 104 odst. 1 věta první o. s. ř. ve spojení s ustanovením § 16 a § 72 z. ř. s. „v tomto rozsahu“ řízení zastavil, neboť dovodil, že zásah do osobní sféry umístěného, byl udělením jeho dodatečného souhlasu s umístěním zhojen. Dále odvolací soud odůvodnil výrok o nákladech odvolacího řízení.

4. Usnesení odvolacího soudu zdravotnické zařízení napadlo dovoláním směřovaným „do všech jeho výroků v celém rozsahu“, které Nejvyšší soud podle § 243c odst. 1 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2022 (viz čl. II a XII zákona č. [286/2021](#) Sb.), dále jen „o. s. ř.“, odmítl.

5. Nejvyšší soud konstatuje, že dovolání zdravotního ústavu směřující proti výroku I napadeného rozhodnutí odvolacího soudu (jímž bylo jako subjektivně nepřipustné odmítnuto odvolání Městského státního zastupitelství v Brně) není subjektivně přípustné.

6. Z obecného závěru, že k dovolání jsou legitimováni účastníci řízení, nelze dovozovat, že by dovolání mohl podat každý účastník řízení. Z povahy dovolání jakožto opravného prostředku plyne, že dovolání může podat jen ten účastník, kterému nebylo rozhodnutím odvolacího soudu plně vyhověno, popř. kterému byla tímto rozhodnutím způsobena jiná určitá újma na jeho právech. Rozhodujícím přitom je výrok rozhodnutí odvolacího soudu, protože existenci případné újmy lze posuzovat jen z procesního hlediska, nikoli podle hmotného práva, neboť pak by šlo o posouzení důvodnosti nároku ve věci samé. Při tomto posuzování také nelze brát v úvahu subjektivní přesvědčení účastníka řízení, ale jen objektivní skutečnost, že rozhodnutím soudu mu byla způsobena určitá, třeba i ne příliš významná újma, kterou lze odstranit zrušením napadeného rozhodnutí. Oprávnění podat dovolání tedy svědčí jen tomu účastníkovi, v jehož neprospěch vyznívá poměření nejpříznivějšího výsledku, který odvolací soud pro účastníka mohl založit svým rozhodnutím, a výsledku, který svým rozhodnutím skutečně založil, je-li zároveň způsobená újma odstranitelná tím, že dovolací soud napadené rozhodnutí zruší (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1363/96 a ze dne 1. 6. 2000, sp. zn. 31 Cdo 2675/99). Aby bylo možno zodpovědět na otázku, může-li účastník tzv. nesporného řízení podat odvolání či dovolání ve prospěch jiného účastníka řízení (popř. osoby zúčastněné), je třeba nejprve posoudit vzájemný

procesní vztah obou těchto subjektů.

7. Nejvyšší soud předesílá, že výrokem I napadeného usnesení odvolacího soudu bylo odmítnuto odvolání podané nikoliv (dovolávajícím se) zdravotním ústavem, nýbrž podané státním zastupitelstvím, které v souladu s § 8 odst. 1 písm. g) z. ř. s. vstoupilo již v průběhu řízení před soudem prvního stupně do probíhajícího detenčního řízení.

8. Podle § 35 o. s. ř. v zákonem stanovených případech může státní zastupitelství, popřípadě nejvyšší státní zástupce, podat návrh na zahájení řízení nebo do občanského soudního řízení vstoupit (odst. 1). Státní zastupitelství nebo nejvyšší státní zástupce jsou v takovém řízení oprávněni ke všem úkonům, které může vykonat účastník řízení, pokud nejde o úkony, které může vykonat jen účastník právního poměru (odst. 2).

9. Postavení státního zastupitelství (nejen) v řízeních upravených zákonem o zvláštních řízeních soudních zákon (ani judikatura) podrobněji neupravuje, je tak třeba vycházet z § 1 odst. 1 zákona č. [283/1993](#) Sb., o státním zastupitelství, z jehož znění se podává, že se zřizuje státní zastupitelství, a to jako soustava úřadů státu, určených k zastupování státu při ochraně veřejného zájmu ve věcech svěřených zákonem do působnosti státního zastupitelství. Úkolem státního zastupitelství proto není chránit a prosazovat zájmy některého z účastníků řízení, nýbrž formou tzv. netrestního dozoru je jeho úkolem (autonomní) prosazení veřejného zájmu v řízení, jehož se státní zastupitelství účastní (srov. přiměřeně též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2006, sp. zn. 29 Odo 44/2004). Současně platí, že v případech stanovených zákonem, v nichž státní zastupitelství může podat návrh nebo vstoupit do řízení, soud nezkontroluje, jestli tak státní zastupitelství činí ve skutečném veřejném zájmu, nebo zda je návrh nebo vstup zastupitelství do řízení pro absenci veřejného zájmu nebo z jiného důvodu v rozporu s dobrými mravy. Nastává totiž nevyvratitelná zákonná domněnka, že takový veřejný zájem na konání státního zastupitelství existuje, resp. je ustaven zákonem (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2001, sp. zn. 20 Cdo 899/99).

10. S uvedeným názorem koresponduje i doktrinární výklad, podle něhož jestliže státní zastupitelství má právo vstoupit do již zahájeného řízení, není ani žalobcem, ani žalovaným. Vystupuje v řízení jako zúčastněná osoba dbající o naplňování veřejného zájmu (§1 odst. 1 zákona č. [283/1993](#) Sb., zákon o státním zastupitelství), takže může činit procesní úkony k reálnému prospěchu kteréhokoliv účastníka řízení. Například má právo podat odvolání do rozsudku jak ve prospěch žalobce, tak ku prospěchu žalovaného (resp. jiných účastníků). Jestliže tohoto oprávnění využije a později vezme odvolání zpět, nemá účastník, jemuž bylo odvolání státního zastupitelství ku prospěchu, právo vyslovit nesouhlas se zpětvzetím odvolání. Pokud státní zastupitelství vystupuje v řízení jako žalobce (navrhovatel), nestojí nad stranami a může podávat opravné prostředky a procesní námitky pouze ku prospěchu svého vlastního procesního postavení žalobce (navrhovatele). Proto není například možné, aby státní zastupitelství, jež podalo návrh na zahájení řízení, bylo osobou oprávněnou k podání odvolání do rozsudku, kterým mu soud jako žalobci (navrhovateli) zcela vyhověl. Procesní legitimace státního zastupitelství podle § 35 o. s. ř. (případně podle § 8 z. ř. s.) se neodvíjí od jeho hmotněprávního zájmu na výsledku řízení, což se musí přenést i do řízení o opravných prostředcích (SVOBODA, Karel. § 35 [Státní zastupitelství jako účastník řízení]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání (3. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2024, marg. č. 8.).

11. Z uvedeného tak podle Nejvyššího soudu vyplývá na straně jedné nesprávnost závěru odvolacího soudu, podle něhož není-li umístěný subjektivně oprávněn podat odvolání proti rozsudku soudu, jímž byla vyslovena nepřípustnost jeho dalšího držení ve zdravotnickém ústavu, nesvědčí toto právo ani státnímu zastupitelství, neboť procesní postavení státního zastupitelství není odvislé od postavení některého z účastníků řízení. Může-li proto proti rozsudku soudu prvního stupně o nepřípustnosti dalšího držení umístěného podat odvolání zdravotní ústav, jehož zákon nyní výslovně označuje za

účastníka řízení, disponuje obdobným procesním oprávněním (ve veřejném zájmu) nepochybně i do řízení vstoupivší státní zastupitelství (byť podanému odvolání zákon nepřiznává odkladný účinek – viz § 73 odst. 1 z. ř. s.). Z uvedeného však současně plyne, že zdravotnímu ústavu nepřísluší právo podat dovolání proti výroku usnesení odvolacího soudu, jímž bylo odmítnuto odvolání státního zastupitelství. Pokud přesto proti uvedenému výroku, jež se právního postavení zdravotního ústavu nedotýkal, dovolání zdravotního ústavu směřovalo, bylo třeba jej jako subjektivně nepřipustné odmítnout (§ 243b, § 218b o. s. ř.).

12. S ohledem na roztržičnost názoru na dobu trvání účasti státního zastupitelství v řízení je možno ve stručnosti zdůraznit, že státní zastupitelství, které do řízení vstoupilo, je oprávněno z něj v kterékoliv fázi řízení také vystoupit, popř. může svoji účast již při vstupu samotným časově omezit (např. vstoupí do řízení s tím, že tak činí, jen pokud jde o řízení před soudem prvního stupně, popř. do právní moci rozhodnutí ve věci samé). Pokud však není jeho vstup takto časově omezen, platí, že státní zastupitelství se (obdobně jako např. vedlejší účastník) účastní i dovolacího řízení, řízení o žalobě pro zmatečnost nebo řízení o obnovu. Uvádí-li doktrína, že „pravomocným skončením řízení končí oprávnění státního zastupitelství ke vstupu do občanského soudního řízení“ (KOCOUREK, J., ZÁRUBA, J. Zákon o soudech a soudcích; Zákon o státním zastupitelství. Komentář. 2., doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 440), pak uvedená a jistě správná úvaha se týká jen časového ohraničení možnosti státního zastupitelství vstoupit do probíhajícího řízení, jestliže se však státní zastupitelství řízení již účastní, pak ani právní moc rozhodnutí odvolacího soudu nemá sama o sobě za následek ukončení jeho účasti (z hlediska případného dovolacího řízení). Žádné takové omezení zákon (v § 8 z. ř. s. a v § 35 o. s. ř.) neobsahuje a ani (úmyslně) neuvádí, že řízení o řádných či mimořádných opravných prostředcích by se mohl účastnit jen ten, komu zákon přiznává oprávnění takový opravný prostředek podat. Nejvyšší soud proto i nadále v této věci se státním zastupitelstvím jedná a považuje ho za samostatný procesní subjekt řízení, za nějž nemohou (odvolání ani dovolání) podat jiné osoby. Tím se nijak Nejvyšší soud, jsa vázán rozsahem a důvody podaného dovolání, viz § 242 odst. 3 věta první o. s. ř., nevymezuje k otázce, zda právo dovolání přísluší samotnému státnímu zastupitelství, pokud do řízení v jeho průběhu vstoupilo. Obdobně totiž v dovolacím řízení Nejvyšší soud jedná např. s vedlejším účastníkem, jehož postavení je procesně nepochybně slabší, než postavení státního zástupce, neboť v řízení neprosazuje vlastní (popř. veřejný) zájem, nýbrž „jen“ podporuje jiného účastníka řízení, a to vše přesto, že je dovozováno, že vedlejšímu účastníkovi právo podat dovolání nepřísluší. Nedávalo by rozumný smysl, aby v popisované procesní situaci soud v dovolacím řízení s vedlejším účastníkem jednal a se státním zastupitelstvím, jež včas vstoupilo do řízení, nikoliv. Tím však není dotčen principiální závěr, že státní zastupitelství jedná v řízení samo za sebe a v jeho prospěch nemůže opravné prostředky podávat žádný jiný účastník řízení.

13. Dovolání zdravotního ústavu napadající usnesení odvolacího soudu v rozsahu, v němž bylo rozhodnuto o náhradě nákladů odvolacího řízení (viz výrok III), není podle § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. objektivně přípustné, neboť současná právní úprava dovolání proti rozhodnutím o náhradě nákladů řízení nepřipouští.

14. Ve zbývajícím rozsahu se Nejvyšší soud zaměřil k přezkoumání toho, zda je zdravotní ústav oprávněn podat dovolání proti usnesení odvolacího soudu, kterým bylo zrušeno (pro zdravotní ústav nepříznivé) rozhodnutí soudu prvního stupně o tom, že další držení umístěného je nepřipustné a (detenční) řízení o dalším držení umístěného bylo zastaveno.

15. Účastenství je v detenčním řízení vymezeno materiálně (§ 6 odst. 1 z. ř. s.), odvozuje se z hmotněprávní účasti ve vztahu, o nějž se v řízení jedná, a to v kombinaci s částečným zákonným (§ 6 odst. 2 z. ř. s.) vymezením účastníků řízení v § 67 z. ř. s, jež (na rozdíl od dřívější právní úpravy) za účastníka řízení považuje od 1. 1. 2014 také zdravotní ústav a současně i zákonného zástupce umístěného, pokud za umístěného podal návrh na zahájení řízení. Účastníkem konkrétního řízení je – vedle zdravotního ústavu – vždy bez dalšího i ten, jehož hmotněprávní sféra může být výsledkem

řízení dotčena, tedy především samotný umístěný, čemuž odpovídá, že (typově) jde o řízení, které může být zahájeno i bez návrhu. Účastníkem detenčního řízení (v případě podání návrhu na zahájení řízení) nebo osobou na řízení zúčastněnou (v případě vstupu do již probíhajícího řízení) může být z důvodů výše předestřených rovněž státní zastupitelství (viz § 8 odst. 1 písm. g/ z. ř. s).

16. V nálezu ze dne 20. 11. 2018, sp. zn. I. ÚS 2647/16, Ústavní soud o detenčním řízení vyslovil, že „ačkoli nejde o řízení sporné,je zjevné, že oba účastníci detenčního řízení (míněn umístěný a zdravotní ústav – poznámka Nejvyššího soudu) mají opačný zájem na výsledku řízení, a to i s ohledem na případné uplatnění nároku na náhradu škody a nemajetkové újmy za případné porušení práv v průběhu detenčního řízení“ (srov. též nález ze dne 27. 2. 2018, sp. zn. II. ÚS 2545/17). Z uvedeného plyne, že zdravotní ústav je oprávněn podat odvolání (a případně i dovolání) proti rozhodnutí, jímž bylo vysloveno, že k převzetí umístěného nedošlo ze zákonných důvodů, popř. že další držení umístěného je nepřipustné. To proto, že zdravotní ústav odpovídá při splnění zákonných podmínek umístěnému za zásah do osobnostních práv, jestliže k jeho převzetí došlo za situace, kdy soud v detenčním řízení neshledal zákonný důvod k takovému převzetí (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 7.2021, sp. zn. 25 Cdo 3402/2019). Vedle toho nelze ani vyloučit samostatně stojící odpovědnost státu za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci, bylo-li v detenčním řízení soudem vydáno nezákonné rozhodnutí [srov. § 7 odst. 1 a § 8 odst. 1 až 3 zákona č. [82/1998](#) Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. [358/1992](#) Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů]. Přípustnost práva podat odvolání i dovolání ve prospěch zdravotního ústavu proti pro něj nepříznivému rozhodnutí dovodil již dříve Nejvyšší soud v usnesení ze dne 11. 6. 2021, sp. zn. 24 Cdo 349/2021.

17. Aby mohl stát odpovídat z titulu tzv. nezákonného rozhodnutí, je nezbytné, aby pravomocné nebo předběžně vykonatelné rozhodnutí bylo v předepsaném řízení pro nezákonnost zrušeno (viz výše citovaná právní úprava), odpovědnost zdravotního ústavu je pak poněkud odlišně konstruována na kvalifikovaném zásahu do osobnostních práv člověka. Nejvyšší soud již dříve, byť jen okrajově, naznačil, že k zásahu do osobnostních práv nedochází, jestliže byl postup zdravotního ústavu souladný s rozhodnutími přijatými soudem v průběhu detenčního řízení (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.10.2005, sp. zn. 30 Cdo 2306/2004).

18. Pro posouzení účelu detenčního řízení je nezbytné vycházet z Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, která ve svém čl. 5 odst. 4 stanoví, „že každý, kdo byl zbaven svobody zatčením nebo jiným způsobem, má právo podat návrh na řízení, ve kterém by soud urychleně rozhodl o zákonnosti jeho zbavení svobody a nařídil propuštění, je-li zbavení svobody nezákonné“. Podle článku 8 odst. 6 Listiny základních práv a svobod zákon stanoví, ve kterých případech může být osoba převzata nebo držena v ústavní zdravotnické péči bez svého souhlasu. Takové opatření musí být do 24 hodin oznámeno soudu, který o tomto umístění rozhodne do 7 dnů. K povaze detenčního řízení je vhodné rovněž připomenout, že zákon stanoví jeho obligatornost, musí být tedy k oznámení zdravotního ústavu zahájeno z úřední povinnosti, musí být rozhodnuto v zákonem stanovených (poměrně krátkých) procesních lhůtách, v jeho rámci soud autoritativně vysloví zákonnost či nezákonnost převzetí pacienta (umístěného) do zdravotního ústavu bez jeho písemného souhlasu (včetně situace, kdy dříve udělený souhlas byl odvolán, jestliže je umístěný omezen ve volném pohybu nebo styku s vnějším světem), obligatorní je rovněž navazující pravidelný soudní přezkum oprávněnosti dalšího držení umístěného. Soud pak rozhoduje výrokem, že převzetí, popř. další držení umístěného ve zdravotním ústavu je přípustné nebo naopak přípustné není. Primárním účelem detenčního řízení (§ 66 a násl. z. ř. s.) je důsledná ochrana ústavně zaručeného práva umístěného na osobní svobodu a účinná kontrola jejího omezení.

19. Podle judikatury Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) splnění hmotněprávních podmínek pro zbavení osobní svobody musí být podrobena pečlivé kontrole příslušných orgánů.

Přezkum soudů musí být důkladný, neboť jedině tehdy lze mít za to, že procesní záruky před svévolným zbavením osobní svobody jsou skutečně účinné v praxi (rozsudek ESLP ve věci *Župa proti České republice* ze dne 26. 5. 2011, č. 39822/07, § 51 a 61). Nutnost provádění účinného soudního přezkumu zákonnosti přijetí a držení osob ve zdravotních ústavech vyslovil ve svých závěrečných doporučeních pro Českou republiku i Výbor pro lidská práva (Závěrečná doporučení pro Českou republiku ze dne 9. 8. 2007, č. CCPR/C/CZE/CO/2, § 14).

20. Podrobněji se věnoval povaze detenčního řízení i nálezu Ústavního soudu ze dne 23. 3. 2015, sp. zn. I. ÚS 1974/14, jenž vysvětlil, že v řízení o dalším držení ve zdravotním ústavu je také nutno zohlednit, že toto řízení je zahájeno automaticky a neexistuje žádné jiné řízení, které by mohla zahájit sama umístěná osoba. Návrh na propuštění podle § 82 zákona o zvláštních řízeních soudních je možno podat až po rozhodnutí o přípustnosti dalšího držení ve zdravotním ústavu. Taková úprava, která obsahuje soudní kontrolu detence bez ohledu na vůli umístěné osoby, je pro umístěné osoby výhodnější, neboť u těchto osob často nelze z důvodu jejich zdravotního stavu předpokládat kvalifikované zahájení řízení o svém propuštění. Nelze však akceptovat, aby na druhé straně tato řízení nepodléhala čl. 5 odst. 4 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a umístěným osobám neposkytovala žádné procesní záruky. V takovém případě by totiž česká úprava byla v rozporu s čl. 5 odst. 4 Úmluvy, neboť umístěná osoba by neměla k dispozici žádné řízení, ve kterém by mohla zákonnost svého držení v ústavu nechat přezkoumat. Nakonec z některých rozsudků ESLP lze dovodit, že čl. 5 odst. 4 Úmluvy se vztahuje i na řízení o soudním přezkumu oprávněnosti nedobrovolné hospitalizace ve zdravotním ústavu, byť by i takové řízení nebylo zahájeno samotnou umístěnou osobou, ale šlo o automatický přezkum zahájený soudem ex officio (viz rozsudek ESLP ve věci *Megyeri proti Německu* ze dne 12. 5. 1992, č. 13770/88, § 21 a následující). Ústavní soud tedy dospívá k závěru, že na řízení o vyslovení přípustnosti dalšího držení ve zdravotním ústavu podle § 80 a souvisejících zákona o zvláštních řízeních soudních se aplikuje čl. 5 odst. 4 Úmluvy, a proto toto řízení musí splňovat i všechny požadavky tohoto ustanovení Úmluvy, samozřejmě s přihlédnutím ke specifické povaze tohoto řízení. Obdobné závěry lze vysledovat též z plenárního nálezu Ústavního soudu ze dne 30. 9. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 23/97.

21. Nejvyšší soud s přihlédnutím k tomu, že za účelem přezkumu oprávněnosti převzetí a dalšího držení umístěného ve zdravotním ústavu je k ochraně umístěného právními předpisy (jak na mezinárodní, tak i na národní úrovni) stanoveno obligatorní soudní řízení, v němž se poskytuje umístěnému i zdravotnímu ústavu možnost plnohodnotně realizovat jejich procesní práva, dospívá, a to i s přihlédnutím k výše prezentovaným judikatorním závěrům vysokých soudů (včetně ESLP), k závěru, že přezkum oprávněnosti převzetí a dalšího držení umístěného ve zdravotním ústavu ve vztahu mezi účastníky je možný pouze a jen v rámci detenčního řízení a není možno jej nahrazovat toliko předběžným posouzením v rámci řízení jiného (kupř. o náhradu škody či nemajetkové újmy), a to zcela bez zřetele k tomu, zdali v dané otázce bylo vydáno rozhodnutí či zda bylo detenční řízení nakonec z jakéhokoliv důvodu zastaveno. Opakované přezkoumávání téže otázky mimo detenční řízení by představovalo nežádoucí zásah do principu právních jistot jeho účastníků (ať už umístěného či zdravotního ústavu).

22. Odpadl-li v průběhu detenčního řízení jeho předmět (např. proto, že umístěný byl v mezidobí propuštěn nebo dodatečně udělil souhlas se svou původně nedobrovolnou hospitalizací), soud prvního stupně i odvolací soud jsou povinny detenční řízení zastavit (za současného zrušení již případně vydaných rozhodnutí, k tomu srov. Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2009, sp. zn. Cpjn 29/2006, a v novější judikatuře pak rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2023, sp. zn. 24 Cdo 438/2024), aniž by tak (zákonem předvídaným způsobem) bylo formou autoritativního rozhodnutí soudu najisto postaveno, zda k převzetí a/nebo k dalšímu držení umístěného došlo v souladu se zákonem nebo naopak v rozporu s ním. V nastalé procesní situaci, kdy je detenční řízení zastaveno, je třeba vycházet z předpokladu, že nebylo-li soudem závazně vysloveno něco jiného, platí

(ve vztahu k postupu orgánů veřejné moci i zdravotního ústavu), že k převzetí či dalšímu držení došlo na základě zákona a v jeho mezích. Zastavení detenčního řízení však nebrání tomu, aby umístěný na základě své vlastní procesní aktivity (popř. aktivity svého zástupce) dosáhl opětovného (do)projednání dané otázky, a tím i plného soudního přezkumu oprávněnosti jeho převzetí či dalšího držení ze strany zdravotního ústavu. Tímto specifickým procesním postupem je učiněno zadost i vnitrostátním a mezinárodním požadavkům na vysokou míru ochrany umístěného (včetně možnosti domoci se náhrady škody nebo nemajetkové újmy), jak byla rekapitulována výše.

23. Podle § 72 z. ř. s. platí, že v řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu nebo řízení o odvolání, které bylo zastaveno proto, že člověk byl ze zdravotního ústavu propuštěn nebo dodatečně písemně souhlasil se svým umístěním, se pokračuje, pokud do 2 týdnů od doručení usnesení o zastavení řízení prohlásí, že na projednání věci trvá. O tom je třeba ho poučit.

24. V případě včasného prohlášení umístěného soud v řízení pokračuje, a to aniž by bylo třeba formálně rušit (zpravidla ještě nepravomocné) usnesení o zastavení řízení, jehož procesní účinky jsou bez ohledu na případnou právní moc na základě včas podané žádosti ex lege odklizeny prohlášením umístěného. V pokračujícím řízení soud prvního stupně (popřípadě odvolací soud), s ohledem na dosavadní výsledky dokazování, případně s přihlédnutím k dalším provedeným důkazům, rozhodne. Tímto způsobem bude moci umístěný (a na základě procesní aktivity umístěného spolu s ním i zdravotní ústav) dosáhnout plného přezkumu zákonnosti (přípustnosti) svého převzetí či dalšího držení ve zdravotním ústavu. Pokud bude následně pravomocným rozhodnutím soudu určeno, že převzetí či další držení nebylo v souladu se zákonem (přípustné), bude umístěný moci, při splnění dalších zákonných podmínek, uplatňovat svá práva vůči zdravotnickému ústavu (popř. státu). Bude-li naopak v detenčním řízení zjištěno, že převzetí či další držení bylo naopak přípustné, nebo bude-li detenční řízení zastaveno, aniž by umístěný včas prohlásil, že žádá o jeho pokračování, bude tím uplatnění nároku z téhož důvodu vůči zdravotnímu ústavu či státu vyloučeno (tím samozřejmě není dotčeno právo umístěného uplatňovat vůči zdravotnímu ústavu odlišné nároky spojené např. s tím, že včas soudu neoznámil nedobrovolné převzetí nebo takové, jež se dotýkají vlastního procesu hospitalizace, pokud probíhala non lege artis; vůči státu lze uplatnit nároky kupř. z titulu nepřiměřené délky detenčního řízení apod.).

25. Odtud plyne, že za nastalé procesní situace, kdy odvolací soud zrušil nepravomocné rozhodnutí soudu prvního stupně o nepřípustnosti dalšího držení umístěného ve zdravotním ústavu a detenční řízení (jako celek) pravomocným usnesením zastavil, aniž by umístěný (včas) prohlásil, že na projednání věci trvá, je rozhodnutí o zastavení řízení pro zdravotní ústav rozhodnutím příznivým, neboť se jeho prostřednictvím jednak nijak nezasahuje do jeho procesních práv a jednak je do budoucna vyloučeno, aby umístěný vůči němu uplatňoval nároky mající svůj původ v samotném převzetí či dalším držení. Ostatně, že zdravotní ústav není oprávněn se sám domáhat v popisované procesní situaci po výtce jen akademického řešení otázky přípustnosti převzetí či dalšího držení umístěného, bylo-li řízení zastaveno, plyne nakonec i z toho, že zákonodárce právo činit prohlášení, na jehož podkladě se má pokračovat v zastaveném řízení, svěřil v § 72 z. ř. s. pouze umístěnému, nikoliv však zdravotnímu ústavu, přestože jej právní úprava nyní výslovně považuje za účastníka řízení.

26. Pokud tak dovolání směřovalo proti rozhodnutí odvolacího soudu, v části, jímž dovoláním výslovně napadený výrok v právě uvedeném rozsahu vyzněl pro zdravotní ústav příznivě, pak dovolání není subjektivně přípustné (§ 243b, § 218b o. s. ř.).

Další články:

- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)
- [Důkazní břemeno](#)
- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)
- [Katastr nemovitostí](#)
- [Náhrada za ztrátu na výdělku \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)